

Hogescholen en universiteiten: fysiek onderwijs essentieel maar kabinet vraagt met CTB's het onmogelijke

Deze week behandelt de Tweede Kamer de wetswijziging en de AMvB om invoering van het coronatoegangsbewijs (CTB) in het mbo en hoger onderwijs mogelijk te maken. Hoewel nu niet het besluit wordt genomen om een CTB-verplichting in te voeren, is dit wel het moment waarop de randvoorwaarden bepaald worden en waarop het parlement nog invloed kan uitoefenen. Het hoger onderwijs voelt daarom de noodzaak om hun standpunt in deze discussie te verduidelijken. Hogescholen en universiteiten zien dat het aantal coronabesmettingen oploopt en welke situatie dat oplevert voor de zorg. Zij voelen sterk de verantwoordelijkheid om bij te dragen aan het tegengaan van de verspreiding van het coronavirus en nemen daar sinds het begin van de pandemie alle mogelijke maatregelen toe. Tegelijkertijd staat voorop dat hogescholen en universiteiten zich willen inspannen om fysiek onderwijs mogelijk te houden. Elkaar fysiek ontmoeten is voor studenten en medewerkers ongelofelijk belangrijk. Maar de invoering van een CTB zoals nu wordt voorgesteld stuit op verschillende bezwaren die we hieronder toelichten. Daarom ook een schets van de alternatieve manier waarop de invoering van een CTB met beperkte controle en beperkt aanbod van alternatief onderwijs uitgevoerd kan worden, wanneer het kabinet daar toch toe besluit.

Belang van fysiek onderwijs

De hogescholen en universiteiten willen zoveel mogelijk fysiek onderwijs blijven geven, dat is van essentieel belang voor de mentale gezondheid van studenten. Juist in coronatijd hebben we geleerd dat online onderwijs hele mooie oplossingen biedt, maar wat betreft een optimaal leerproces ook zijn beperkingen kent. We weten uit ervaring dat de meeste studiepunten wel gehaald worden, maar in deze periode van vergaande beperkingen hebben studenten aantoonbaar geleden. Stress, eenzaamheid, angst en financiële zorgen komen veel voor, zo blijkt ook uit recent gepubliceerd onderzoek van RIVM, GGD GHOR en Trimbos Instituut¹. De aanspraak die studenten doen op studentpsychologen en ondersteuning op het gebied van studieloopbaan is significant gestegen. Daarom denken de hoger onderwijsinstellingen sinds het uitbreken van de pandemie mee over manieren waarop fysiek onderwijs door kan gaan, ook nu de besmettingen weer oplopen. Instellingen kunnen zich voorstellen dat de CTB's als uiterste noodmaatregel ingevoerd worden. Maar de manier waarop dat nu is vorm gegeven, stuit op de grenzen van de mogelijkheden in het hoger onderwijs. De CTB's worden steeds meer ingezet in verschillende sectoren, maar er zijn 3 belangrijke redenen om zeer terughoudend te zijn met het inzetten van dit middel in het hoger onderwijs:

1. CTB's beperken toegankelijkheid

Hogescholen en universiteiten zijn per definitie open en toegankelijk voor iedereen met de juiste startkwalificatie. Sterker nog: we zijn wettelijk gehouden aan deze toegankelijkheid. Het hoger onderwijs maakt zich grote zorgen om het inperken van deze toegankelijkheid door de inzet van CTB's. Studenten die zich niet willen/kunnen vaccineren of testen en geen herstellbewijs hebben, zal de toegang tot de onderwijsinstelling moeten worden ontzegd. Dit kan mogelijk verdere polarisatie in de hand werken. Daarom vergt dit een (lastige) politieke afweging en is het belangrijk dat deze besluitvorming niet bij de onderwijsinstellingen komt te liggen. Instellingen worden door het kabinet verplicht studenten die geen CTB willen of kunnen laten zien een volwaardig alternatief programma aan te bieden. Dat is niet haalbaar. Van personeel kan niet gevraagd worden om naast het fysieke onderwijs aan studenten met CTB een volwaardig, studeerbaar online programma aan te bieden aan studenten zonder CTB. Grote hoorcolleges online aanbieden lukt in veel gevallen natuurlijk, maar voor kleinere vakken en met name voor het praktijkonderwijs (bijvoorbeeld echoscopie, laboratorium, dans) is een online

¹ Dopmeijer, J. M. (2021, 12 november). *Monitor Mentale gezondheid en Middelengebruik Studenten hoger onderwijs. Deelrapport 1. Mentale gezondheid van studenten in het hoger onderwijs*. Geraadpleegd op 22 november 2021, van <https://rivm.openrepository.com/handle/10029/625362>

alternatief onuitvoerbaar. De werkdruk van docenten is al ruim anderhalf jaar onverminderd hoog en dubbel onderwijs geven is niet haalbaar. Het is aannemelijk dat de inzet van het CTB zal leiden tot studievertraging bij een deel van de studenten zonder CTB.

→ **CTB's beperken per definitie de toegankelijkheid van het onderwijs. Altijd en in alle gevallen een volwaardig alternatief voor fysiek onderwijs aanbieden is niet haalbaar.**

2. Proportionaliteit

Op hoger onderwijsinstellingen zijn geen grote clusters van besmettingen gesignaleerd. Met meer dan 70% gevaccineerden in de leeftijdsgroep van onze studenten (en eigen instellingsonderzoeken waar een vaccinatiegraad van >90% blijkt), lijkt de beschermingsgraad hoog. Het RIVM schatte dat in september 41% van de 20-29 jarigen immuniteit had verworven na een het doormaken van een infectie. Als we ervan uitgaan dat vaccinatie en herstel beschermen tegen een ernstig verloop van COVID-19, is het overgrote deel van de studenten op dit moment goed beschermd. Bovendien is deze leeftijdscategorie (18-24 jaar) nauwelijks vertegenwoordigd in ziekenhuizen. De GGD's hebben eind oktober 2021 zelfs de scholenteams opgeheven, aangezien er andere doelgroepen geprioriteerd werden.

→ **Besmettingen vinden waarschijnlijk slechts in zeer beperkte mate plaats op hoger onderwijsinstellingen.**

3. Praktische (on)uitvoerbaarheid

Een universiteit of hogeschool is geen festivalterrein of restaurant. Op honderden locaties verspreid door heel Nederland worden per dag duizenden colleges, werkgroepen en praktijklessen gegeven aan 830 duizend studenten. Studenten lopen in en uit het gebouw en hebben afwisselend praktijkonderwijs en theoretisch onderwijs. Het is ondoenlijk om op al deze locaties mensen 1 voor 1 te controleren. Door het open karakter van onderwijsinstellingen en de grote mobiliteit van studenten tussen ruimtes en gebouwen is 100% controle van CTB's zoals dat nu in de AMvB wordt gevraagd, onuitvoerbaar.

De uitzonderingsgroepen die nu in de AMvB worden genoemd (praktijkonderwijs, kwetsbare studenten en tentamens) resulteren juist, hoe goed bedoeld ook, in een groter probleem voor de uitvoerbaarheid. Immers, in dezelfde gebouwen vinden dan zowel activiteiten plaats mét CTB-plicht als activiteiten zonder CTB-plicht. Controle kan dan niet meer buiten het gebouw plaatsvinden (waar hier ruimte voor is), maar zal bij de deur van zalen moeten plaatsvinden. Alleen als de CTB risicogericht ingezet zou worden bij grote onderwijsruimtes met meer dan 75 personen zou 'binnen de poort' controleren eventueel mogelijk zijn.

→ **Alle CTB's controleren op hoger onderwijsinstellingen is vanwege de aard van de sector op deze wijze onuitvoerbaar. Uitzonderingsgroepen vergroten dit probleem slechts.**

Ter illustratie: Gedetailleerde berekeningen wijzen uit dat om alle CTB's te controleren van bijvoorbeeld 500 studenten die naar een hoorcollege willen, 8 mensen nodig zijn om in een kwartier die controles uit te voeren. Bij de aantallen colleges die geprogrammeerd staan zouden individuele instellingen tussen de 40.000-70.000 euro per dag kwijt zijn aan extra beveiligers die deze controles met behulp van de coronacheckapp uitvoeren. En daarbij is het maar de vraag of er op korte termijn genoeg personeel beschikbaar is om dit werk te doen, gelet ook op de ervaringen in andere sectoren die het CTB reeds moeten toepassen.

Wanneer het kabinet besluit dat er toch CTB's moeten worden ingezet in het hoger onderwijs, kunnen instellingen hier op de volgende manier uitvoering aan geven:

- In weinig Europese landen is de keuze gemaakt om CTB's in te zetten voor het onderwijs. Enkel Italië, Oostenrijk en Duitsland hebben hiervoor gekozen. Naar voorbeeld van oa. Duitsland pleiten wij ervoor om de controle bijvoorbeeld **steekproefsgewijs** te doen. Door het open karakter van onderwijsinstellingen en de grote mobiliteit tussen ruimtes en gebouwen is 100% controle niet uitvoerbaar. Voor deze controles zal extra personeel moeten worden aangetrokken en of de instellingen of de overheid verantwoordelijk zijn voor de kosten hiervan is nog onvoldoende duidelijk.
- Als er gewerkt moet worden met coronatoegangsbewijzen zou het hoger onderwijs de CTB's **risicogericht in kunnen zetten bij grote groepen en bijeenkomsten (>75 mensen)**. Daarmee kan ook het praktijkonderwijs en intensief onderwijs in projectgroepen doorgang vinden. Voor grote colleges of bijeenkomsten wordt een systeem opgezet voor toegangsbewijzen of er wordt voor deze colleges een online alternatief gezocht. Bij tentamens met meer dan 75 studenten geldt in dit scenario geen CTB-plicht. Deze extra uitzonderingsgrond (voor groepen kleiner dan 75 personen) zou opgenomen moeten worden in de AMvB of in de ministeriële regeling.
- Vanaf het uitbreken van de pandemie hanteren de instellingen in het hoger onderwijs de basisregels, dus wie symptomen heeft blijft thuis, de overheid adviseert twee keer per week een zelftest te doen, regelmatig handen wassen, er worden mondkapjes gedragen bij verplaatsingen en de ventilatie wordt continue gemonitord.
- De instellingen blijven zich inspannen voor **alternatief onderwijs** voor studenten die geen CTB hebben. Daarbij moet echter geaccepteerd worden dat deze alternatieven niet in alle gevallen geboden kunnen worden en een deel van de studenten studievertraging op zal lopen.

Gezien de hoge vaccinatiegraad en het uitblijven van uitbraken in de sector vragen de onderwijskoepels Universiteiten van Nederland (UNL) en Vereniging Hogescholen (VH) de Tweede Kamer met klem te besluiten de coronatoegangsbewijzen niet op deze wijze toe te passen in het hoger onderwijs en de sector de ruimte te geven te kijken naar alternatieven.

Overige aandachtspunten

Naast bovenstaande punten, levert de huidige AMvB nog een aantal andere aandachtspunten op:

- In de AMvB wordt aangegeven dat de instellingen verantwoordelijk zijn voor het ter beschikking stellen van voldoende testcapaciteit. Wat deze verantwoordelijkheid inhoud is echter nog onduidelijk, net als voor welke rekening de kosten hiervoor komen. Instellingen willen waar mogelijk bijdragen aan het organiseren van testfaciliteiten (bijvoorbeeld door een locatie beschikbaar te stellen), maar het afnemen van testen zou niet de verantwoordelijkheid van onderwijsinstellingen moeten zijn.
- Er zijn slechts enkele plekken waar internationale studenten terecht kunnen als zij met hun vaccinatiebewijs een in Nederland geldige QR-code willen krijgen. Internationale studenten kunnen bovendien vaak niet of moeilijk aan een in Nederland erkend herstellbewijs komen; herstellbewijzen uit het land van herkomst zijn meestal niet geldig.